

המים לרוץ, והאי דג טמא, כיוון דלית ליה חוט השדרה הנותן בו כח לעמוד כנגד הזרם, לא מצי קאים [אין הוא מתקיים שם], ולכן אין לחוש שמא נתערבו בדגים,

אי אפשר לפרש כן, שהרי הא קא חזינן דקאי [רואים אנו בעינינו שמתקיימים שרצים טמאים אף בנהרות הזורמים בכח].

אלא, שמא תאמר, שאין השרצים הטמאים מתקיימים באותו נהר משום דמליחי מיא [מלוחים מימיו], והאי דג טמא, כיוון דלית ליה קילפי [אין לו קשקשים], לא מצי קאי [אין הוא מתקיים מחמת מליחות המים].

אף כך אי אפשר לפרש: שהרי הא קא חזינן דקאי [רואים אנו בעינינו שמתקיימים שרצים טמאים אף בנהרות שמימיהם מלוחים].

אלא, טעם הדבר הוא, משום דידעינן דלא מרבה טינייהו דג טמא, שאין הטיט של אותו נהר ראוי לגדל בו שרצים טמאים.

אמר רבינא: והאידנא, כיום, דשפכי, שנשפכים מימי נהר איתן ונהר גמרא להתב, לשם, לנהר בב, אסירא צחנתא באכילה, כי יש לחוש שמא נשפכו לתוכו דגים טמאים מהנהרות הזורמים אליו.

אתמר: סיבך על גבי אכסדרה, חצר

המוקפת משלושת צידיה, שתקרתה רחבה ארבע אמות או יותר, שאין להכשיר את הסבך המונח באמצע על ידי דופן עקומה, אך יש לה לצד הסוכה פצימין, עמודים זקופים, שאינם רחוקים זה מזה שלושה טפחים, כשרה הסוכה שבחצר, שהרי אומרים "לבוד" בין הפצימין, ונעשים אותם עמודים כמחיצות הסוכה שבתוך האכסדרה, ואין צורך להשתמש בכתלי הבית המרוחקים למחיצות הסוכה. עיין ציור בסוף הספר.

ואם סיבך על גבי חצר המוקפת משלושת צידיה באכסדרה שאין לה פצימין, ותקרת האכסדרה רחבה ארבע אמות, שאי אתה יכול לומר בה דופן עקומה:

אביי אמר: אפילו הכי, כשרה הסוכה. וטעמו יתבאר להלן. ורבא אמר פסולה.

ומבאר הגמרא: אביי אמר כשרה, היות י"ז-ב ואמרינן "פי תקרה" [עובי הנסרים שבשפת תקרת האכסדרה, הנראים בסוכה], הרי הוא כאילו יורד ופותב, ונעשה כדופן שלימה לסוכה שבחצר, והוא הנקרא "גוד אחית מחיצתא", משוך והורד את המחיצה.

רבא אמר פסולה, דסבר לא אמרינן "פי תקרה יורד ופותב". כלומר, באופן הזה לא אמרינן פי תקרה יורד ופותב, וטעמו יתפרש להלן. (343)

אלא אם כן היתה מחיצה אחת קיימת, והיא סברת שמואל המובאת בהמשך הגמרא, וסברה הגמרא לומר: רבא כשמואל ואביי כרב.

השני: הואיל וה"פי תקרה" כאן אינו נעשה על ידי תקרת הסוכה אלא על ידי תקרת המקום שחוצה לה [האכסדרה], לפיכך אין אומרים פי תקרה יורד ופותב.

במכתם, שצייד בתחילה שהנידון בגמרא האם יש לו סנפיר וקשקשת, ומסקנתו כפירוש רש"י.

343. בהמשך הגמרא נזכרו שתי סברות שלא לומר כאן "פי תקרה":

האחד: אין אומרים "פי תקרה" בכל המחיצות,

וסותם", דכיון שנותרו רק שתי מחיצות זו כנגד זו, הוה ליה סוכה זו כמבוי המפולש העשוי להילוך הרבים, שבקיעת הרבים דרכו מבטלת את המחיצה. ומשום כך אף כאן גזרו חכמים שלא לסמוך על "פי תקרה יורד וסותם", הואיל ודומה סוכה זו למבוי המפולש.³⁴⁴ ואין אומרים "פי תקרה יורד וסותם" אלא בסוכה העשויה בחצר, הואיל ומוקפת היא בכתלי הבית

ודנה הגמרא: לימא, האם יש לנו לומר, כי אביי ורבא, בפלוגתא דרב ושמואל קמיפלגי?

דאתמר: אכסדרה שאין לה דפנות כלל, לא לפניה ולא לאחריה, אלא יש לה רק תקרה,

אמר ליה רבא לאביי: לדידך, דאמרת פי תקרה יורד וסותם, האם תאמר זאת אפילו בסוכה העשויה באמצע החצר, שאין מחיצות החצר נעשים דפנות לסוכה, וכשהיתה הסוכה מסוככת בנסרים עבים³⁴⁴ שאינם רחבים ארבעה טפחים וכשרים לסיכוך, והפחית³⁴⁵ דופן אמצעי של הסוכה, ולא נותרו לה אלא שתי דפנות משני צידיה, האם נכשיר סוכה זו משום "פי תקרה יורד וסותם", וכאילו יורד עובי הנסרים שבסוף הסוכה ומשלים את הדופן החסירה!?

אמר ליה אביי לרבא: מודינא לך, מודה אני לדבריך בהחיא סוכה שהפחית דופן אמצעי שלה, שאין אומרים בה "פי תקרה יורד

344. כתבו התוספות: מה שנקט "והפחית" לאו דוקא, והוא הדין אם מתחילה לא היו לסוכה אלא שתי דפנות בלבד, ושמה כשנעשית כן מתחילה גם שייך לנקוט לשון "הפחית". ועיין מה שכתב הגר"א בביאורו לשולחן ערוך סימן תרל"ה, הובאו דבריו בילקוט מפרשים.

346. וכתבו התוספות על זה: "סברא משונה היא". ותמה הפני יהושע, דלכאורה סברא מעלייתא היא, דכיון שעשויה החצר להילוך הרבים, מבטלת בקיעת הרבים את המחיצה, כמו שמצינו לענין רשיות שבת?³⁴⁷ [נועין לעיל דף ז א, שהובאה סברא זו לגבי סוכה העשויה כמבוי, שעושה לה פס ארבעה טפחים ולא די ברוחב טפח].

ופירש, שקושייתם היא מדברי הגמרא בהמשך, שמדמה מחלוקת אביי ורבא למחלוקת רב ושמואל לענין סוכה העשויה בבקעה, והרי בבקעה אין לסוכה מחיצות כלל, ואפילו הכי

344. כן הוא לשון רש"י. ומבאר הפני יהושע, שרש"י הוכרח לפרש כך, משום דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם אלא כשיש בפי התקרה רוחב טפח, אבל אם היתה הסוכה מסוככת בקנים דקים שאינם רחבים טפח, לכולי עלמא לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם. והוסיף רש"י, דאירי שאין הנסרים רחבים ארבעה טפחים, שאם כן יפסלו משום גזירת תקרה, כמבואר לעיל יד א. וראה שם שצ"ן לדברי התוספות בערובין דף פו א ד"ה קורה שחלקו על רש"י בזה, ונקטו שאין אומרים פי תקרה אלא בנסרים רחבים ארבעה טפחים. ולשיטתם אין לפרש כאן כפירוש רש"י, שהרי אין מסככין בנסרים רחבים ארבעה טפחים משום גזירת נסרים, ואפילו הפכן על צידיהן הרי הם פסולים לסיכוך, כמבואר לעיל יד ב דנעשו כשיפודין של מתכת.

ולשיטתם פירשו סוגייתנו, שאין ה"פי תקרה" כאן נעשה על ידי סכך הסוכה, אלא על ידי תקרת האכסדרה המקורה בנסרים רחבים ארבעה טפחים.

וכגון שעשויה **בבקעה**, שדינה ככרמלית, (347) ואסור לטלטל בה בשבת ארבע אמות כדין רשות הרבים דאורייתא. [אבל אכסדרה העשויה לפני הבתים, אף שאין עושין לה דפנות, מכל מקום, גדורה היא על ידי כתלי הבתים משלשת צידיה, ורשות היחיד גמורה היא],

רב אמר: מותר לטלטל חפצים בשבת ממקום למקום בכולה, כלומר, בכל האכסדרה, ודינה כרשות היחיד גמורה, משום דאמרינן "פי תקרה יורד וסותם", והרי היא כמוקפת מחיצות מכל רוחותיה.

ושמואל אמר: אין מטלטלין בה בתוך האכסדרה אלא בארבע אמות כדין כרמלית [וכדין רשות הרבים], משום דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם מארבע רוחותיה.

אבל, אם היתה שם לכל הפחות מחיצה אחת, מודה שמואל שאמרינן "פי תקרה יורד וסותם" להשלים את שאר מחיצותיה. (348)

ונמצא לכאורה, שאב"י, האומר "פי תקרה יורד וסותם" בסוכה שבחצר שאין לה אפילו מחיצה אחת, סבר כרב. ואילו רבא, הסובר שאין אומרים "פי תקרה יורד וסותם" בסוכה שבחצר, סבר כשמואל, שאין אומרים פי תקרה יורד וסותם בכל המחיצות.

ודוחה הגמרא: **אליבא דשמואל, הסובר**

שאינן אומרים "פי תקרה יורד וסותם" בכל המחיצות, **כולי עלמא**, בין רבא ובין אב"י, **לא פליגי**. ולדעת כולם סובר שמואל, שאין אומרים פי תקרה יורד וסותם להקיף סוכה שבחצר מכל רוחותיה.

כי פליגי אב"י ורבא, אליבא דרב, הסובר י"ט-א אמרינן "פי תקרה יורד וסותם" בסוכה שבבקעה:

אב"י, האומר בסוכה שבחצר "פי תקרה יורד וסותם" מכל צידי הסוכה, סבר **כרב**, שאומר פי תקרה יורד וסותם אף כשאין מחיצה אחת קיימת.

ורבא אמר לך: אף אני דעתי כרב, ומה שאין אומרים "פי תקרה יורד וסותם" בסוכה שבחצר, אין הטעם משום שאין אומרים פי תקרה יורד וסותם אלא כשמחיצה אחת קיימת, אלא מטעם אחר, ואפילו לא היתה הסוכה חסירה אלא דופן אחת, אין אומרים פי תקרה יורד וסותם, ואפילו לדעת רב.

כי **עד כאן לא אמר רב התם**, באכסדרה שבבקעה, "פי תקרה יורד וסותם" וכאילו מוקפת מחיצות, **אלא** משום **דמחיצות**, כלומר, פי התקרה, שהוא עובי הכתלים, שהם תחילת המחיצות, **לאכסדרה הוא דעבידי**, לצורך האכסדרה הן עשויות, ולפיכך רואין אותן כאילו הן יורדות וסותמות מארבע רוחותיה.

348. לשיטת רש"י: אם היתה לסוכה מחיצה באחת מרוחותיה, אומרים "פי תקרה" להשלים שאר המחיצות לכולי עלמא, ולא נחלקו אלא בסוכה שאינה מוקפת מחיצות כלל. והקשו התוספות: הרי הגמרא כאן רוצה לפרש שאב"י סבר כרב, הסובר שאומרים "פי תקרה" אף אם

אמרינן "פי תקרה" לאב"י, אף שהרבים בוקעים שם? ועיין עוד מה שכתב בזה הערוך לנר.

347. נתבאר על פי רש"י בערובין, שכתב שהיא כרמלית, אולם הריטב"א כאן כתב שהיא רשות הרבים.